

OPUSCULUM XII.

DE NATURA ACCIDENTIS

(Ebor. Rom. XLII.)

CAP. I.

Quoniam omnis cognitio humana a sensu incipit, sensus autem propria objecta sunt accidentia: ideo et accidentia magnam partem conferunt ad cognoscendum quod quid est, ut dicitur 1 de Anima. De accidente igitur et ejus origine aliquid breviter dicemus, quo facilius intellectus in quidditatem rei ducatur. Sciendum igitur est, quod accidens dicitur dupliciter: naturaliter scilicet, et logice: naturaliter sicut accidens dividitur contra substantiam, et hoc continet novem genera accidentium; logice vero dicitur accidens unum de quinque universalibus, de quibus loquitur Porphyrius. Ideo primo modo dictum sequitur naturam rei; accidens vero secundo modo dictum sequitur operationem intellectus, qui facit universalitatem in rebus, ut dicit Commentator 1 de Anima. Cum autem natura rei praecedat actum intellectus; ideo primo est de accidente primo modo dicto agendum. Sciendum est igitur quod ens non dicitur de accidente hoc, nisi mediante substantia, de qua per prius dicitur: haec enim est natura omnis analogi, quod illud de quo primo dicitur, erit in ratione omnium quae sunt post; sicut sanum, quod prius dicitur de animali, quam de urina, vel medicina. Et ideo sanitas animalis cadit in definitione utriusque sanitatis: urina enim dicitur sana, in quantum est signum sanitatis in animali; et similiter medicina, quia est causa sanitatis animalis: per quem modum cum ens dicatur per prius de substantia quam de accidente; ideo ratio entis in substantia, necessario cadit in definitione entis in accidente: dicitur enim quantitas ens, quia est mensura per se entis, idest substantiae: et qualitas, quia est dispositio per se entis, dicitur ens, et sic universaliter de aliis. Et quia esse est actus entis, hoc autem verbum "inesse", est designans inhaerentiam accidentis; ideo inesse rei perfectae, est esse accidentis, quod extraneum a rei natura esse necesse est: non enim significatur per hoc inesse, quod accidentis esse sit in ipso esse substantiae, cum esse sit formalissimum omni rei. Et ideo esse solum per se existentibus convenit, sed natura accidentis est inesse, sive inhaerere ipsi rei. Et hoc quidem manifestum est, quia quaedam accidentia sunt quibus tantum hoc convenit, scilicet inesse rei, secundum suum esse quod in hoc solum consistit: verumtamen

eorum subjectum proprium non est esse substantiale ipsius rei, sed accidens aliquod, sicut quantitas est subjectum qualitatis. Constat igitur quod esse qualitatis est inesse quantitati: hoc etiam reperitur sine subjecto substantiae, ut in sacramento altaris. Quantitas autem in rebus naturae est primum et proximum accidens substantiae naturalis, cum tamen sit extraneum ab ipsa natura rei, cum non sit de constitutione ipsius substantiae, sicut sunt sua naturalia principia, licet non sit mensura extranea, sicut sunt locus et tempus, sed intranea, et tantum una ejusdem rei: quod non est verum de loco, cum una res multa loca mutet. Nec erit ut in subjecto in ipso esse rei quod est maxime intimum rei, sed in ipsare, cujus esse est actus: hoc enim esse est substantiale, non accidentale, cujusmodi est esse quo designatur ens esse secundo modo, et non primo, ut dicitur 5 Metaph. Et ideo hoc esse formalius se habet ad rem constituendam in genere entis, quam ipsa forma rei, quae hoc ipsum esse dat, vel materia cui datur, ex quibus compositum resultat, cujus est hoc esse ut entis. Intimus ergo ad rem ipsam, quae est ens inter omnia est ipsum esse ejus, et post ipsum ipsa forma rei, qua res habet ipsum esse. Et ultimo ipsa materia: quae licet sit fundamentum in re inter omnia; ab ipso tamen esse rei magis distat. Cui propinquissimum est ipsa res, ut cujus est; cum per rem insit et formae et materiae: nisi in homine, ubi esse formae communicatur toti, et illud esse est formae ut a qua est, quia ipsa est principium ipsius esse, et ultimo est ipsius materiae, ut ejus in quo recipitur. Materia igitur rei cujus est esse, plus a re distat quam ipsa forma a qua est esse: et ideo materia non est ens de sua natura, sed per ipsum compositum, vel per ipsam formam. Cum igitur esse accidentis, et omne accidens a principis rei extraneum sit et alterius naturae; primum inter omnia accidentia, scilicet quantitas, materiam quae a re maxime distat, sequetur, et reliqua ipsa magis sequi videantur, sicut sunt qualitates, in quantum sunt media ad aliquas actiones: omnis enim actio rei formam sequitur, cum idem sit principium essendi et operandi, vel agendi. Quomodo igitur quantitas sequatur materiam, considerandum est a parte formarum, quae natae sunt materiam informare, cum materia non sit scibilis nisi per analogiam ad formas, ut dicitur 1 Phys. Ad hujus igitur evidentiam sciendum est, quod in una et eadem materia natae sunt inesse quaedam formae generales, et quaedam speciales, quarum natura est in materia facere quiddam formae generales natae sunt facere, et adhuc amplius, ut dicit Boetius. Forma autem

¹ Al. intimus.

nihil est nata facere, nisi id quod ad actum pertinet. Et ideo si quid fuerit sequens esse materiae in ordine ad aliquam formam distinctam in essentia sua ab alia forma, si hoc non pertineat ad esse actu ipsius materiae per ipsam formam, non fit id nisi per aliam formam certam: ut puta, in materia est potentia ad esse actu ipsius materiae per ipsam formam, non fit id nisi per aliam formam certam: ut puta, in materia est potentia ad formam aliquam generalem, sicut ad formam corporeitatis, quae dat esse corpus, cum introducta fuerit, materia ad illam transmutata, hoc idem facit forma perfectior, et adhuc amplius: hoc enim ad actum pertinet. Quod autem ad materiam refertur, non fiet ab utraque forma indifferenter: hoc enim esse actualitatis non est, nec ad esse pertinens, sed ad ipsam suam essentiam. In materia namque est potentia ad formam corporis, ut dictum est, et hoc facit in illa cum ei infuerit: hoc etiam facit forma perfectior: ut dictum est. Sed forma perfectior licet faciat idem quod facit forma generalis, non tamen eandem perficit potentiam, quam perficeret forma generalior si inesset. Et hoc manifestum est: nam materia sub forma perfecta existens, est in potentia¹ ad talem formam: quod non contingeret, si ejus potentia ad illam formam esset perfecta per aliam formam. Id igitur quod potest fieri in materia per diversas formas indifferenter se habet ad plures, et ad unam perfectam: hoc enim spectat ad ipsum constitutum ex materia et forma, cuius est esse actu. In quo cum non possint esse plura esse substantialia sub una forma quam sub aliqua alia forma, per unam formam sequuntur omnia quae in diversis per diversas formas contingunt. Proportiones vero quae pertinent ad istam materiam, ordinant eam ad diversas essentias formarum determinate: ita quod potentia sua, quae est ad unam formam, non perficitur per aliam, licet alia fuerit abundans in virtute et perfectione ad faciendum quidquid aliae formae facere conseruerunt, et amplius. Si qua igitur accidentia sunt consequentia materiam in ordine ad formam generalem, necessario consequuntur eam, vel secundum esse actu quod ab illa recipit, vel secundum perfectionem potentiae suae per illam formam solum, quae non potest per aliam formam perfici. Quando igitur talis forma sola perficit materiam, et facit esse actu in ea; tunc accidens quod materiam consequitur in ordine ad illam formam quae perficit potentiam materiae secundum certum respectum in essentia, aderit essentiae materiae perfectae, non nudae, sed secundum actum illius compositi. Et haec est materia, in qua accidens habet esse: est enim aliquod subiectum accidentis, secundum quod est actu. Ex quo facile est scire, quid sit accidens sequi materiam in ordine ad formam generalem, vel in ordine ad formam specialem: hoc

¹ *Al.* impotentia.

enim non respicit esse actu accidentis, cum hoc indifferenter sit in materia ab una forma et a multis; sed respicit essentiam ejus respectu potentiae materiae, quae non potest perfici indifferenter, sed per certam formam essentiae illius materiae proportionatam. Si enim referendum esset ad esse actu accidentis, nunquam distingueretur inter accidentia quae sequuntur materiam in ordine ad unam formam, vel ad aliam formam: cum esse actu, et quidquid ad ipsum pertinet, indifferenter sit a quacumque forma perfectiore, ut dictum est. Unde cum aliqua forma perfecta in materia recipiatur, quae facit quidquid aliae formae facere solent de his quae ad actum pertinent, omnia accidentia secundum esse quod habent, sequuntur esse actu illius composita, quod habet ab illa forma perfecta; esse vero accidentis ipsius non sequitur esse actu, sed sequitur materiam in ordine ad formam cuius solum est illam essentiam perficere secundum potentiam ad eam ordinatam. Et tale accidens est quantitas, et ea quae sunt secundum diversas proportiones in mixtis, ut albedo et nigredo. Et ideo talia accidentia, forma perfecta ablata et destructa specie, manent in essentia suis aliud et aliud esse actu habentia. Non enim re perfecta perunt perit ordo materiae ad formam generalem, sed potius per eam perficitur in esse actu. Et ideo in vivo et mortuo quantitas dimensiva manet, et similiter albedo et nigredo et vestigia vulnerum, quae in quantitate recepta sunt. Nec est accidentium transitus propter hoc: manet enim origo et radix accidentis, eadem materia in ordine ad formam generalem remanente, licet sit transitus in esse actu. Inde est quod diversimode mutatur color in vivo et mortuo: quod non contingeret, nisi aliud et aliud esse actu haberet: quod est ratione diversorum actuum existentium, quorum tamen alterum in esse non est mutatum, et illud sequebantur praedicta accidentia. Accidentia autem quae sequuntur materiam in ordine ad formam specialem, ejusmodi est figura, (in qualibet enim specie est certa figura. Et ideo inter omnia alia accidentia certa sola figura speciem rei cuiuslibet demonstrat: alia est enim figura hominis, et alia equi) destructa specie rei, non possunt manere, nisi aequivoce. Manet tamen eadem figura individuui hominis, sicut et quantitas in qua est: est enim figura qualitas in quantitate. Omnia enim accidentia individuui sunt communia accidentia, sed speciei accidentia non: et ideo sequuntur materiam in ordine ad formam generalem, cum materia sit principium individuationis sub dimensionibus certis, quae sunt quaedam accidentia communia. Si qua autem accidentia sunt, quae sequuntur formam, sicut qualitas, et quaedam quae sunt principia actionum et passionum, non manent, forma destructa, nisi aequivoce, cum non

possint in easdem actiones amplius. Alia autem accidentia sunt sequentia formam, quae nec etiam similitudinem aliquam post se relinquunt, ut risibile, et alia hujusmodi.

CAPUT II.

De accidente logico.

Nunc restat de accidente secundo modo dicto agere. Sciendum est igitur quod omnia accidentia universalis, quaedam sunt sequentia res secundum esse quod habet in anima; quia intellectus est qui facit universalitatem in rebus, ut dicit Commentator 2 de Anima: et non solum operatur circa substantias sed etiam circa accidentia ipsa in rerum natura; utrisque enim intentionem tribuere potest. Et inde est quod illa universalis quae fiunt per actionem animae circa substantias, specialia nomina habent, ut genus, species et differentia; et haec omnia sunt designativa ipsarum accidentalium intentionum. Sed haec non sic circa substantias fieri dicuntur, quasi in accidentibus locum non habeant; cum et in eis sint genus, differentia, et species: sed quia non subest res in natura, cui ratio generis conveniat in accidentibus per modum aptum generi et speciei ut sic,¹ cum nihil sit in accidentibus per se subsistens. Similiter intellectus facit accidens, ut per se subsistens, cum eum² nominat nomine abstracto; et sic sibi rationem generis et speciei tribuit. Cum autem circa accidentia operatur specialiter non eis tribuendo quod substantiis tribuit, sed alias intentiones quae substantiis non conveniunt, nomina specialia non ponit, sed per nomina rerum rationem universalis exprimit. Et ideo duo universalis, proprium scilicet et accidens, quorum utrumque verum accidens est in rerum natura, nomina propria propter intentionem universalis non mutant: sicut homo est nomen rei naturae humanae, et nomen speciei, sed aequivoce: ita proprium et accidens sunt nomina generalia quorundam accidentalium, et praeter hoc sunt universalium nomina. Et hoc certum est aequivoce contingere: non enim si proprium est universale, et risibile est proprium, risibile erit universale: variatur enim medium secundum aequivocationem, sicut cum arguitur: Socrates est species, quia est homo, et de homine species praedicatur. Et haec de natura accidentis sufficiant.

¹ Al. generi et speciei, sic cum nihil etc.

² Legge illud.

OPUSCULUM XIII

DE TEMPORE

(Edit. Rom. XLIV.)

CAPUT I.

Quod tempus habet esse extra materiam.

Sicut vult Philosophus 2 Metaph., difficultas in cognoscendo veritatem causatur ex duobus: quia causatur quandoque ex parte nostra, quandoque ex parte rerum cognoscibilium. Cum enim unumquodque cognoscatur secundum quod est in actu; quae secundum se sunt maxime actu, secundum se sunt maxime cognoscibilia. Unde quod intellectus noster ad eorum cognitionem non attingat, hoc non est ex parte eorum, sed ex parte nostra. Illa vero quae minimam entitatem habent secundum se, sunt minime cognoscibilia. Unde quod ea ignoremus, hoc non solum est ex parte nostra, sed etiam ex parte eorum. Talia autem sunt materia prima, quae secundum se non est ens in actu; et omnia successiva, quae secundum se tota non extant, sed secundum aliquid indivisibile sui, de numero quorum est tempus. Ex quo sequitur, quod difficile est cognoscere quid sit tempus. Ad cognoscendum tamen quid sit, oportet agnoscere an sit: quia impossibile est cognoscere de aliquo quid sit, ignorato an sit.

Dubitat ergo primo, an tempus sit; et videtur quod non, quia illud quod componitur ex partibus quae non sunt, videtur non esse: entitas enim totius videtur consurgere ex entitate partium. Tempus autem componitur ex praeterito et futuro, quae non sunt: praeteritum enim fuit et non est, futurum autem nondum est. Videtur ergo tempus non esse. Nec potest dici quod aliqua pars temporis sit, scilicet ipsum nunc; quia nunc pars temporis non est; omnis enim pars aliquoties accepta mensurat totum, aut saltem omnis pars cadit in compositione totius: Nunc autem multoties acceptum non mensurat totum tempus: nec iterum ex ipsis nunc componitur tempus, ut probatur 6 Phys., eo quod ex indivisibilibus non potest componi aliquid continuum. Unde manifestum est, quod nunc non est pars temporis. Nihil ergo, quod sit pars temporis, de tempore existit.

Respondeo dicendum, quod necessarium est tempus esse. Quod patet, quia omnia generalia et corruptibilia tempore